

جرم‌انگاری قاچاق انسان در حقوق کیفری ایران و آمریکا با تکیه بر قاچاق زنان

ابوالفضل علیزاده^۱

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

ab.alizadeh1998@gmail.com

چکیده

مبحث قاچاق انسان در کمتر از دو دهه، از یک مفهوم نسبتاً مبهم به یک مشکل اجتماعی بین‌المللی که به طور گسترده مورد بحث قرار گرفته، تبدیل شده است که باعث ایجاد انبوهی از مداخلات در سطح بین‌المللی، ملی و داخلی شده است. با این حال، حتی با توجه به اینکه مشکل قاچاق انسان در کانون توجه جهانی قرار گرفته است، از درک دقیق آن اجتناب می‌شود. در طی دهه‌های گذشته، قوانین تازه‌ای که بعضی از فعالیت‌های بین‌المللی ویژه‌ای را جرم‌انگاری نموده‌اند گسترش پیدا نموده است از جمله: پولشویی، فساد و معاملات داخلی، همچنین قاچاق مواد مخدر و اسلحه، قاچاق انسان هم یک نمونه است. جرم‌انگاری قاچاق انسان تا حدودی، گسترش زیادی پیدا کرده است: بعنوان یک مشکل از جرایم سازمان‌یافته که سواستفاده آشکار از حقوق بشر می‌باشد. قاچاق انسان اقدامی از جرایم سازمان‌یافته بوده، که دولت‌ها را قادر می‌کند تا با انتقال انسان بطور بالقوه که تهدیدی بین‌المللی محسوب می‌شود، مقابله نمایند. طبق تخمین‌ها، قاچاق انسان اغلب «نوعی برده‌داری مدرن» شناخته می‌شود، که یک صنعت کیفری چند میلیارد دلاری است و آزادی ۲۰،۹ میلیون نفر در سراسر جهان را سلب می‌کند. اما این تخمین‌ها بحث برانگیز بوده، زیرا دستیابی به داده‌های مربوط به جمعیت‌های قاچاق شده دشوار است، و اساساً، اختلاف نظر زیادی بر روی خود اصطلاح «قاچاق انسان» وجود دارد. قاچاق انسان بطور روز افزونی در حال گسترش می‌باشد و در سطح جامعه جهانی قوانینی در جهت مبارزه با آن وضع شده است چون یک کشور به تنهایی قادر نیست که علیه این جرم بایستد. شمار قابل توجهی از قربانیان این جرم، تحت استثمار، با اجبار، زور، ارعاب، تهدید و اغفال و نقض حقوق اساسی بشر نظیر گرفتن آزادی، سوءاستفاده جنسی (بخصوص در قاچاق زنان)، که بواسطه قاچاق یا به‌کارگرفتن آنان در کمپ‌های کار ناخواسته، فروش اعضای بدن و ... همگی مواردی است که شامل آن می‌شود. در این تحقیق به بررسی معنی کلی جرم قاچاق انسان در حقوق کیفری و سپس با نگاهی، جرم قاچاق انسان در حقوق کشور ایالات متحده آمریکا و ایران بویژه قاچاق زنان و مقررات و قوانین مقابله با قاچاق انسان پرداخته شده است.

کلمات کلیدی: قاچاق انسان، جرم‌انگاری، جرایم سازمان‌یافته، قاچاق زنان، حقوق کیفری

۱- مقدمه

از قاچاق انسان و مهاجرین بعنوان برده‌داری نوین یاد می‌شود که یکی از اقسام جرائم سازمان‌یافته بین‌المللی بوده و با شتاب روزافزونی در حال توسعه می‌باشد. قاچاق انسان دومین تجارت پردرآمد جهان برای مجرمان بین‌المللی، می‌باشد و از این نظر فقط قاچاق مواد مخدر را مقابل خود دارد. اگرچه علی‌رغم مواد مخدر، قاچاق انسان، دست‌آوردی که دارد این امکان را فراهم می‌-

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آورد که بارها فروخته و به طرق گوناگون از آن استفاده گردد (شلی، ۲۰۰۷: ۱۱۶). فراوانی مادی جرائم انجام شده، وابستگی تعداد زیادی کشور در طی انجام جرم، شمار چشمگیر قربانیان این جرم، استثمار از انسان‌ها با اجبار، زور، ارعاب، تهدید و اغفال و نقض حقوق اساسی بشر نظیر گرفتن آزادی، سوءاستفاده جنسی از قربانیان قاچاق یا به‌کارگرفتن آنان در کمپ‌های کار ناخواسته، فروش اعضای بدن و ... همه از فاکتورهایی بودند که براندازه ابهام این جرم اضافه می‌نمایند. قاچاق انسان تنها موضوعی نیست که مورد اهمیت کشورهای مشخصی باشد. چنانچه کشوری مبدأ قربانیان این جرم نباشد چه بسا مقصد آنان یا مکانی بوده که در آن از توانایی کارشان استفاده می‌گردد (باورسوکس، ۲۰۱۹: ۱).

تحلیل این مسئله با در نظر گرفتن این ابهام نیازمند مکانیسم هماهنگ همراه با همکاری‌های بین‌المللی کشورها و پشتیبانی سازمان‌های بین‌المللی می‌باشد. هم‌اکنون پراهمیت‌ترین مدارک بین‌المللی که به مسئله قاچاق انسان و مهاجرین توجه نموده است دو دستورالعمل قاچاق انسان و مهاجر از کنوانسیون مبارزه با جرائم منظم بین‌المللی می‌باشد. این دو دستورالعمل، مبحث‌هایی از حقوق بین‌الملل را گردآوری می‌نمایند که سابقاً اصلاً کنوانسیون دیگری به آنان توجهی ننموده بود. بعلاوه در نخستین مرتبه دو معنی قاچاق انسان و مهاجرین را با تحقیق جداگانه، اجزا مجرمانه از هم جدا و توصیفی از این دو جرم معرفی می‌نمایند. عضویت شمار قابل ملاحظه از کشورها در دستورالعمل قاچاق انسان و تشکیل همکاری‌های بین‌المللی انتظار رفته در آن، وسیله قابل قبولی در دسترس کشورها ارائه می‌دهد تا بتوانند در محدوده خاصی در حیطه مقابله با قاچاق انسان مشارکت نمایند. پروسه تصویب کنوانسیون پالمو و دستورالعمل‌های آن برخلاف کارهایی که تا بحال انجام گرفته است همچنان با مسائل و مانع‌هایی در درون کشور مواجه می‌باشد. با این حال، تصویب این مدارک در آینده نزدیک، غیرمنتظره نمی‌باشد. در مقررات و قوانین کیفری ایران هم لزوم اصلاح خلأ قانونگذاری در حیطه جرم قاچاق انسان همگام با توسعه این جرم در کشور، افزون بر قبل درک گردید تا زمانی که «قانون مبارزه با قاچاق انسان» در سال ۱۳۸۳ تأیید و تصویب گردید و این جرم و نمونه‌های آن برای نخستین مرتبه در این قانون به‌طور خاص مشخص گردید. با این حال به دلیل وجود معایبی در این قانون، در ۸ اسفند ۱۳۹۸ «لایحه مبارزه با قاچاق انسان و اعضای بدن و جرمه عبوردهندگان غیرقانونی اشخاص از مرزهای کشور» با نظر هیئت وزیران به تصویب رسید و برای انجام موافقت قانونی به مجلس شورای اسلامی فرستاده گردید. چنانچه در مجلس شورای اسلامی این لایحه تصویب، لایحه ذکر شده جانشین قوانین کنونی می‌گردد (زمانی و همکارانش، ۱۴۰۱: ۳۱-۳۰).

هدف این تحقیق نگاهی کلی به جرم قاچاق انسان در حقوق کیفری بوده که به جرم‌انگاری قوانین مبارزه با قاچاق انسان بویژه قاچاق زنان می‌باشد که در سطح بین‌المللی و همچنین در ایالات متحده آمریکا و ایران پرداخته است.

۲- قاچاق انسان

قاچاق، از واژه ترکی «قاچماق» برگرفته شده یعنی گریزانیدن، فرار و ترک وطن می‌باشد. قاچاق هم در معنای اسم آلت و هم در معنای اسم مصدر می‌باشد. در معنای اسم آلت، کالایی است که معامله یا ورود آن به داخل کشور غیرمجاز می‌باشد، و در معنای اسم مصدر، بمعنای انجام دادن کاری مغایر با قانون و به‌طور مخفیانه می‌باشد (عمید، ۱۳۶۲: ۷۸۴).

تعریف قاچاق، در واژه‌شناسی حقوق آمده که: «جابجایی کالا از نقطه‌ای به نقطه دیگر، حال چه دو نقطه در داخل کشور بوده که قاچاق «داخلی»، یا اینکه یک نقطه در داخل و نقطه دیگر در خارج باشد که آن را «قاچاق خارجی»، می‌نامند. علیرغم قوانین مربوط به جابجایی به‌گونه‌ای که این عمل نقض‌کننده ممنوعیت یا محدودیتی بوده که قانوناً تعیین شده است» (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۷: ۵۱). باتوجه به مبحث قاچاق، می‌شود از قاچاق انسان، قاچاق مهاجران، قاچاق اعضای بدن، قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه، قاچاق مواد هسته‌ای، قاچاق حیوانات کمیاب، قاچاق آثار فرهنگی و... صحبت نمود (معظمی، ۱۳۸۶: ۱۳۰).

۲-۱- «قاچاق انسان» - «قاچاق مهاجرین»

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در بین نمونه‌های گوناگون قاچاق، «قاچاق انسان» و «قاچاق مهاجرین» مطابقت بسیاری با همدیگر دارند که در بعضی موارد تشخیص آن‌ها از هم مشکل می‌باشد. از جمله وجوه مطابقت می‌شود به موارد زیر اشاره نمود: مبحث هر دو جرم، انسان‌ها هستند، در هر دو این موارد معمولاً هر دو از نمونه‌های جهان سوم به سوی کشورهای توسعه یافته قاچاق می‌شوند (سلیمی، ۱۳۸۶: ۲۷۳-۲۷۲) که هر دو از موارد جرم‌های سازمان یافته هستند که معمولاً بوسیله گروه‌های خلاف کارانه سازمان یافته برای بدست آوردن منفعت انجام می‌یابند (شمس ناتری، ۱۳۸۰: ۱۰۳-۹۳).

با این وجود، قاچاق انسان دربرگیرنده جابه‌جایی انسان بوسیله اغفال، اجبار، تهدید یا مشابه آن برای استثمار شخص بخصوص استثمار جنسی است. قربانی قاچاق انسان، مسئولیت زندگی خود را از دست داده، در موضع استثمار سایرین قرار می‌گیرد، در صورتیکه در قاچاق مهاجرین چنین حالت خطرناکی بخصوص سوءاستفاده جنسی وجود ندارد. فاکتور فشار و الزام در همه مرحله‌ها یا قسمتی از گام‌های قاچاق انسان محسوس است. رضایت قربانی قادر است در درک این دو مبحث مساعدت نماید. در صورتی که در قاچاق مهاجرین، قربانی از قصد و گاهی با واریز پول، خودش را در اختیار قاچاقچیان می‌گذارد تا او را قاچاق نمایند، در قاچاق انسان، قربانی یا ناراضی است و یا اینکه رضی بودنش بواسطه کارهایی همچون اجبار، اغفال و ترساندن بدست آمده است. در نتیجه بند «الف» ماده ۴ قرارداد مبارزه با قاچاق مهاجرین از راه خشکی، هوا و دریا، افزوده شده به کنوانسیون منع جرایم سازمان یافته بین‌المللی، قاچاق مهاجرین دربرگیرنده عبور غیر مجاز یک شخص به کشوری که وی ملیت یا اجازه ماندن دائم آنجا را ندارد، برای دستیابی به سودهای مالی یا سودهای مادی دیگر مستقیماً یا غیرمستقیم است. با رسیدن به مقصد قاچاق مهاجرین خاتمه پیدا می‌کند، در صورتی که در قاچاق انسان، رسیدن به مقصد یک کار اولیه بوده و بعد از آن، قربانی ملزم به کار ناخواسته، بردگی، فحشا یا مانند آن می‌شود (کولایی، ۱۳۸۶: ۱۵۶-۱۵۵). در مبحث قاچاق انسان، اشخاص قاچاق شده، هدف جرائم بعد هم هستند و قاچاق آنان واسطه‌ای برای درآمدهای بعدی هم بشمار می‌رود، برای مثال افراد قاچاق شده تا بعدها در مراکز، همچون مراکز فحشا، مورد استثمار و سودجویی قرار بگیرند، زیرا فقط گذر قربانی از مرز، چیزی نصیب مجرمین نمی‌کند، در صورتی که در قاچاق مهاجرین، در بعضی موارد فقط عبور غیرقانونی از مرزها هدف نهایی به حساب می‌آید و قاچاقچیان سود مورد نظرشان را از مهاجرین دریافت می‌نمایند. در قاچاق افراد، اغلب زنان و کودکان مسئله جرم می‌باشند، در صورتی که قاچاق مهاجرین عمومیت داشته و چه بسا می‌توان گفت که بیشتر، پسران و مردان جوان که در رویای یک زندگی ایده‌آل‌تر و پیدا کردن کار یا تحصیلات دانشگاهی و ... در خارج از کشورند، مسئله قاچاق پیش می‌آید (سلیمی، ۱۳۸۶: ۲۷۳-۲۷۲). قاچاق مهاجرین، رویکرد بین‌المللی داشته، از طرفی قاچاق انسان می‌تواند در داخل یک کشور و به‌طور قاچاق بزه‌دیده از نقطه‌ای به نقطه دیگر اتفاق افتد (موتقی، ۱۳۸۷: ۲۹۰). این امکان وجود دارد که قربانیان قاچاق انسان به صورت قانونی به کشوری وارد شده تا در آینده مورد استثمار واقع شوند، در صورتی که در قاچاق مهاجرین، استعمال وسایل غیرقانونی جهت ورود به کشور دیگر بیشتر متداول است. بنابراین، ممانعت از ورود قربانیان قاچاق انسان در قیاس با ورود بزه‌دیدگان قاچاق مهاجرین، دشوارتر می‌باشد (سلیمی، ۱۳۸۳: ۵۰).

با گسترش و توسعه هدف‌های دلخواه قاچاقچیان انسان، دامنه هدف‌هایی که در تشریح قاچاق انسان قرار می‌گیرد هم افزایش می‌یابد، بطوریکه در مدارک بین‌المللی پیشین در تشریح قاچاق انسان، روی کار اجباری اهمیت بیشتری داده می‌شود، در صورتی که در مدارک جدیدتر، دامنه آن بیشتر متداول است و برداشتن اعضا، ازدواج اجباری، استثمار جنسی را نیز شامل می‌شود.

۲-۲- قاچاق انسان - سازمان ملل متحد

در سال ۱۹۹۴ در تشریح قاچاق انسان مجمع عمومی سازمان ملل متحد اعلام نمود: «جایجا نمودن غیرقانونی و بطور پنهانی افراد از عرض ملی بطور عمد از کشورهای در حال پیشرفت و کشورهای دارای اقتصاد در حال تحول، با هدف قطعی وادار

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نمودن زنان و دختران به موقعیت‌های استثمارگرایی و ظالمانه از نظر جنسی و اقتصادی، در جهت منفعت کارفرمایان، قاچاقچیان و سندیکاهای تبهکار و همچنین سایر فعالیت‌های مربوط به قاچاق، همانند: کار خانگی اجباری، ازدواج جعلی، استخدام پنهانی و فرزندخواندگی ساختگی» می‌باشد (اشتری، ۱۳۸۰: ۱۹-۲۰).

طبق ماده ۳ از دستورالعمل جلوگیری و مبارزه با قاچاق انسان، بخصوص قاچاق زنان و کودکان، پیوست ماده ۳ به کنوانسیون منع جرایم سازمان‌یافته بین‌المللی، بکارگیری، انتقال، جابجایی، پناه دادن یا دریافت افراد توسط ترساندن یا تهدید یا استفاده از زور یا دیگر شکل‌های تحمیل، آدم‌ربایی، کلاهبرداری، اغفال، سوءاستفاده نمودن از قدرت یا وضعیت آسیب‌پذیری یا گرفتن پرداخت‌ها یا سودها برای دستیابی به رضایت فردی که بر فردی دیگر کنترل داشته برای استثمار را قاچاق انسان خوانده است. در قانون مبارزه با قاچاق انسان این توصیف مورد قبول قانونگذار واقع شده است. مطابق ماده ۱ این قانون، قاچاق انسان شامل:

«الف) خروج یا ورود یا ترانزیت قانونی شخص یا اشخاص از مرزهای کشور با اجبار و بی‌میلی یا اینکه تهدید یا فریب و یا اینکه با سوءاستفاده از قدرت یا وضعیت خود یا سوءاستفاده از موقعیت شخص یا اشخاص قاچاق شده، به منظور فحشا یا برداشتن نمودن اعضا و اندام‌ها، ازدواج و بردگی می‌باشد.

ب) دریافت یا انتقال یا پنهان نمودن یا مهیا نمودن زمینه‌های پنهان نمودن شخص یا اشخاص موضوع بند «الف» این ماده بعد از گذشتن از مرز با همان هدف». با قاچاق انسان و قانون مقابله با آن، مانند دستورالعمل پیوست به کنوانسیون پالمو، اثبات جرم ذکر شده را مربوط به آن دانسته که قسمتی از عمل انجام شده در خارج از کشور پیش آمده است. مطابق این توصیف، قاچاق انسان یک جرم بین‌المللی بوده و جابجایی افراد در داخل کشور به انگیزه هدف‌های ذکر شده، قاچاق به شمار نمی‌آید. عدم ارتباط تعریف قاچاق به جابجایی اشخاص در داخل مرزها مورد نقد واقع شده است (جانسون و همکاران، ۲۰۰۵: ۱۲). بیان گردیده که ناپستی قاچاق انسان فقط به مرزهای بین‌المللی محدود گردد. پس از این انتقادات در بعضی مدارک، همچون کنوانسیون اتحادیه آسیای شرقی جهت مشارکت منطقه‌ای درباره جلوگیری و مقابله با قاچاق زنان و کودکان برای تن-فروشی، و دستورالعمل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در مورد فروش، فحشا و هرزه‌نگاری اطفال، تفسیر کارها صورت گرفته در تمامی منطقه‌ها، شامل مرزهای داخلی و خارجی مورد قبول واقع شده است (السان، ۱۳۸۴: ۳۲۲).

در قانون ایران، در تعریف قاچاق انسان این مسئله مورد دقت قرار نگرفته، در صورتی که بمنظور مقابله بهتر با این رویداد مخوف، بهتر بود که به آن دقت شده و قاچاق درون مرزی نیز جرم‌انگاری می‌شد. بنابراین مطابق با قانون ایران، قاچاق انسان عبارتند از: «انتقال دادن شخص از مرزهای کشور، تحویل گرفتن، جابجایی، پنهان نمودن، یا آماده نمودن زمینه‌های پنهان شدن او بعد از گذر از مرز بالاجبار، ناخواسته، تهدید، اغفال، سوءاستفاده نمودن از قدرت یا وضعیت خویش یا سوءاستفاده از موقعیت جرم دیده به منظور استثمار جنسی، برداشت اعضا، بردگی و ازدواج او» می‌باشد.

۳- حقوقی برابر برای زنان

از قرن‌ها پیش زنان برای به دستیابی به حقوق خود مبارزه می‌نموده‌اند ولی مبارزه در جهت رعایت حقوق بشر زنان مبارزه جدیدی بوسیله جنبش بین‌المللی می‌باشد (مهرپور، ۲۰۰۰). مانند: منشور سازمان ملل متحد که روی برابری حقوق زن و مرد تاکید شده است و اثبات همکاری بین‌المللی از نظر توسعه و اطمینان رعایت حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین برای همه بدور از هرگونه نابرابری قومی، جنسی، دینی یا زبانی از مقاصد سازمان بحساب می‌آید. اعلامیه جهانی حقوق بشر مواد ۱ و ۲ اظهار می‌نماید که همه افراد بشر وقتی به دنیا می‌آیند آزاد هستند، از لحاظ احترام و حقوق با هم یکسان‌اند و از همه حقوق و آزادی‌های مذکور در اعلامیه برخوردار هستند. طبق بند ۱۵ اعلامیه ۱۹۶۸ کنفرانس بین‌المللی حقوق بشر تهران همچنین بطور آشکار تبعیض نژادی و جنسی را تکذیب نموده و بیان می‌نماید «بنابراین تبعیضی که زنان در نواحی متعدد دنیا قربانی آن شده‌اند باید

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نابود گردد. در نظر گرفتن مقام پایین‌تر برای زنان، خلاف منشور ملل متحد و همچنین سنجش‌های اعلامیه جهانی حقوق بشر می‌باشد» (جلالی، ۲۰۰۴: ۶۶). موردهای نقض پیایی حقوق زنان در دنیا و این اعتقاد اعلامیه جهانی حقوق بشر اعلامیه‌ای اخلاقی بوده نه حقوقی سبب شده اعلامیه رفع تبعیض بر علیه زن در سال ۱۹۶۷ به تأیید جلسه عمومی سازمان ملل متحد برسد (قطعنامه XXII ۲۲۶۳ در تاریخ ۷ نوامبر ۱۹۶۷) که بعداً باعث شد در سال ۱۹۷۹ جلسه عمومی سازمان ملل متحد در اولین مرتبه کنوانسیون که حاوی مقدار بزرگی از مسائل مرتبط با تاثیر و جایگاه زنان در جامعه می‌باشد بنام کنوانسیون حذف هر نوع تبعیض بر علیه زنان (ناصرزاده، ۱۹۹۳) که معمولاً بعنوان «منشور بین‌المللی حقوق زنان» گفته می‌شود، را بپذیرد. و نیز طبق ماده ۶ اعلامیه اسلامی حقوق بشر در سال ۱۹۹۲ قاهره بیان گردیده که «احترام انسانی، زن و مرد برابر و به همان نسبت که زن مسئولیتی دارد از حقوق نیز بهره‌مند می‌باشد» (اسماعیل نسب، ۲۰۱۴).

بعلت اشکال گوناگون از خشونت بر علیه زنان کمیسیون مقام زن سازمان ملل متحد در طی کوشش‌های بسیاری سبب تصویب قطعنامه ۴۸/۱۰۴ بوسیله نشست عمومی در ۲۰ سپتامبر سال ۱۹۹۳ به عنوان نخستین سند بین‌المللی که به طور ویژه مبارزه با خشونت در برابر زنان را مقصود خود قرار داده، گردیده است. در نتیجه کنفرانس نوظهور زنان در پکن درباره عمل در جهت تساوی، گسترش و صلح در سال ۱۹۹۵ موكداً از جامعه بین‌المللی درخواست پیوستن به کنوانسیون ۱۹۷۹ و انجام آن را نمود که حدود ۱۸۹ کشور شرکت‌کننده در آن متعهد گردیدند که در دسترس بودن تضمینی برای زنان به چارچوب‌های قدرت و تمام همکاری‌های آنان در جریان تصمیم گرفتن اظهار کردند. ولی با اینکه جریان رو به پیشرفت این اسناد به عنوان خیزش‌های گوناگون فمینیسم گزارشات نقض غیرعادی حقوق زنان در دنیا تکان دهنده می‌باشد (اسماعیل نسب و همکاران، ۲۰۱۴) که یکی از این موارد نیز خشونت خانگی می‌باشد. خشونت در برابر زنان و دختران از معمول‌ترین موردهای نقض حقوق بشر می‌باشد. به بیان سازمان بهداشت جهانی، در طی زندگی از هر سه زن حداقل یک زن در موقعیت خشونت جسمی و یا جنسی قرار خواهد گرفت (WHO, IEA, GACC, UNDP and WB, ۲۰۱۸).

۳-۱- خشونت در مقابل زنان محلی - فعالیت‌های بهره‌برداری انرژی‌های فسیلی

انجام پروژه‌های عظیم انرژی‌های فسیلی که با یورش کارگران مهاجر و همراه با بهره‌کشی جنسی و قاچاق زنان می‌باشد، بدین ترتیب که برای زنان مقیم در حوالی پروژه خطوط لوله نفت باکو-تفلیس-جیهان در آذربایجان رخ داد (فریزر و همکاران، ۲۰۱۷: ۳۲).

در آمریکای شمالی صنعت بهره‌برداری نفت و گاز با اثرات منفی که بر روی آب و هوا و نیز با قاچاق انسان، بدرفتاری جسمی و جنسی تقریباً مرتبط هست. زنان محلی در این شرایط بخصوص تحت بهره‌کشی مردانی می‌باشند که جهت کسب پول به دور از خانه بسختی مشغول کار هستند و در کمپ‌های مربوط به مردان سکونت دارند. طبق پژوهش‌های ملی انجام شده درباره زنان محلی ناپدید یا کشته شده، حاکی از آنست که مطابق مدارک و شواهد چشمگیر که نشانگر پروژه‌های بهره‌برداری، خشونت در مقابل زنان محلی را افزایش می‌دهد (NIC, ۲۰۲۱).

۳-۲- خشونت علیه زنان - تحولات اقلیمی در نتیجه سوخت‌های فسیلی

در تاریخ ۲۳ فوریه سال ۲۰۲۱ میلادی در شورای امنیت، مطابق بیانیه دبیرکل سازمان ملل متحد، تجسمی واضح از آسیب‌های امنیتی تحولات اقلیمی بوجود آمده از سوخت‌های فسیلی برای دختران و زنانی که به ناچار جهت گردآوری آب آشامیدنی در مواجهه با خشونت واقع می‌شوند، نشان می‌دهد (UN, ۲۰۲۱)، کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در گزارش سالانه به شورای حقوق بشر، کمیسر عالی حقوق بشر به آثار بسیار مضر تغییرات اقلیمی برآمده از سوخت‌های فسیلی بر حقوق زنان از قبیل قاچاق انسان و خشونت جنسیتی توجه نموده است (HRC, ۲۰۱۹: ۴۲) در طی اولین بیانیه آب و هوایی، کمیسیون مقام زن

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ملل متحد خود، افزون بر تایید پلتفرم عملکرد پکن، حیطة عملکرد هیوگو، قطعنامه ۴/۱۰ شورای حقوق بشر و نیز کنوانسیون محدوده تغییرات اقلیمی، بر نتایج ویرانگر تغییرات اقلیمی روی حقوق زنان اصرار می‌نماید. موارد بسیاری از آثار تغییرات اقلیمی در شدت گرفتن خشونت در مقابل زنان را می‌شود برشمرد، مانند اینکه، در «دارفور»، خشکسالی‌های پی‌درپی مسبب بالا رفتن بی‌ثباتی غذایی و کاستی منابع طبیعی گردیده است (دسایا، ۲۰۲۱: ۵۱).

با این همه، این موضوع تنها مربوط به جهان سوم نیست و در ایالات متحده، در سال ۲۰۰۵ میلادی بعد از طوفان کاترینا، نرخ تجاوز جنسی در میان زنان سرگردان در پارک‌های تریلر ۵۳/۶ برابر بالاتر از بیشترین مقدار ابتدایی برای می‌سی‌سی‌پی در سال ۲۰۰۴ بود (آناستاریو و همکاران، ۲۰۰۹: ۱).

طبق پژوهش برنامه کار و فرصت برای زنان انگلیس، در حدود ۸۰ درصد آوارگان بدلیل تحولات آب و هوایی هستند (لیستو، ۲۰۲۰). آواره‌گانی که در کمپ‌های پناهندگان، برای پیدا کردن هیزم باید ۵ الی ۱۰ کیلومتر فاصله می‌پیمودند که طبق تفسیر کمیسیون زنان پناهنده در «دارفور» در طول هر ماه به بیشتر از حدود ۲۰۰ زن تجاوز می‌گردد (WRC، ۲۰۰۶). در «چاد» شاید در حدود ۶۳ درصد از خانوارهای مورد مطالعه بوسیله آژانس پناهندگان سازمان ملل متحد موقع گردآوری هیزم مورد بی‌حرمتی و خشونت واقع شده‌اند (مرسی کورپس، ۲۰۱۰). مثال‌های بسیاری از ارتباطات غیرقابل تفکیک میان استثمار زنان و دختران و خشونت جنسی و رقابت بر روی آماده نمودن منابع انرژی می‌توان یافت برای نمونه، داد و ستد غیرقانونی زغال و چوب در جمهوری دموکراتیک کنگو با بهره‌کشی جنسی در ارتباط است همچنین در کلمبیا و پرو معادن غیرمجاز با دشواری با بالا رفتن قاچاق جنسی در ارتباط می‌باشد. زنان پناهنده در موارد زیادی، راه حلی بغیر از به بیرون رفتن از پناهگاه‌های موقت جهت جمع نمودن چوب برای سوخت نداشته و خودشان را در برابر ضرب و جرح، تجاوز، یا حتی بقتل رسیدن قرار می‌دهند (WRC، ۲۰۱۴).

تحقیقی که در طی سال ۲۰۱۴ میلادی بوسیله کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در زمینه پناهندگان نشان داد که در «چاد» نزدیک به ۴۲ درصد از ۶۷۳ خانوار پناهنده مورد مطالعه، بیان نموده‌اند که در طی جمع کردن هیزم در طول ۶ ماه با پیشامدهایی همچون بیماری‌های جنسی و خشونت جسمی مواجه گردیدند (GACC، ۲۰۱۶).

تحقیقات حاکی از آن است که دسترسی به برق باعث افزایش میزان تحصیلات دختران می‌شود. در کشور «بنگلادش»، میزان سواد زنان بطور چشمگیری (۲۲ درصد) با در دسترس بودن زنان به انرژی پایدار افزایش می‌یابد. در کشور هند در روستاها، با دستیابی به انرژی پایدار در خانواده‌ها، میزان ثبت نام دختران در مدارس در حدود (۱۴ درصد) افزایش یافت. پژوهش‌ها در کشور «برزیل» حاکی از آنست که، شانس به اتمام رساندن دوره تحصیلی دبستان برای دخترانی که برق در دسترس دارند حدود (۶۰ درصد) بالاتر از سایر دخترانی بوده که دسترسی به برق ندارند (UNDESA، ۲۰۱۸). نظر به اینکه اتحاد مثبت بین در دسترس بودن انرژی‌های پیشرفته و تحصیلات عالی، نخستین نتیجه مثبت را می‌توان در خودداری از ازدواج در سنین پایین مد نظر قرار داد. دختران دبیرستانی در مقابل آنهایی که تحصیلات کمتری دارند، حدود کم‌تر از شش برابر در سنین کم تن به ازدواج می‌دهند. در مجموع، عدم تحصیلات و ازدواج در سنین کم به کمتر شدن قابلیت‌های زنان در سطح فردی منجر می‌شود (مک‌کلیری، ۲۰۱۵). نتیجتاً این امکان وجود دارد که شوهران و مادرهای‌شان کنترل بیشتری بر زنان جوان قرار دهند، بدین دلیل با تحصیلات کمتر، این امکان وجود دارد که نتوانند شخصیتی مستقل و قابلیت‌های خود را اثبات نمایند (بردبروک و همکاران: ۲۰۰۶: ۲۸) این وضعیت زنان، بخصوص در خانواده‌های بزرگ می‌تواند سبب ناتوانی بیشتر گردد.

نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که اشخاصی که در زیر سن ۱۸ سال ازدواج نموده‌اند در معرض خشونت فیزیکی یا جنسی بیشتر می‌باشند (کیدمن، ۲۰۱۶: ۴۶).

۴- تاریخچه قوانین و مقررات قاچاق تحت فدرال

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در اواخر دهه ۱۹۹۰ توجه جهانی به مسئله قاچاق انسان افزایش پیدا نمود و منجر به دستورالعمل (پروتکل) بین‌المللی ۲۰۰۰ جهت ممانعت از، سرکوب و کیفر قاچاق انسان، بخصوص زنان و کودکان گردید (دستورالعمل قاچاق) شد (پروتکل پیشگیری از قاچاق، ۲۰۰۰: ۱۶).

ماده ۲ دستورالعمل قاچاق، جرم قاچاق را بدین صورت تعریف نموده است: «بکارگیری، انتقال، جابجایی، پناه دادن، یا دریافت افراد از طریق تهدید یا استفاده از زور یا سایر اشکال زور، آدم‌ربایی، کلاهبرداری، فریب، سوءاستفاده از قدرت، یا سوء استفاده از موقعیت آسیب پذیر، یا دادن یا دریافت پرداخت‌ها یا مزایا برای کسب رضایت شخصی که بر شخص دیگری کنترل دارد (وسایل) جهت اهداف استثماری» می‌باشد. استثمار، نیز به نوبه خود شامل استثمار برای «فحشا، سایر اشکال استثمار جنسی، خدمات یا کار اجباری، برده‌داری یا اعمال مشابه برده‌داری، بردگی یا برداشتن اعضای بدن می‌شود». ابهام عمده در مورد اینکه آیا قاچاق شامل تمام فحشا می‌شود یا خیر وجود دارد. همچنین، قاچاق ممکن است یک اساس و پایه بین‌المللی داشته باشد، اما نیاز نیست. قاچاق می‌تواند ماهیت کاملاً داخلی داشته باشد، اگرچه قربانیان بین‌المللی ممکن است آسیب‌پذیری‌های منحصراً به فردی داشته باشند (پروتکل پیشگیری از قاچاق، ۲۰۰۴: ۱۰۸).

۴-۱- تعریف قاچاق جنسی از چشم انداز قوانین ایالات متحده آمریکا

قاچاق انسان یعنی اینکه تجارت انسان مورد پذیرش می‌باشد. گروهی طبق معنی لغوی کاربرد عبارت کسب و کار یا معامله انسان را مناسب‌تر دیده‌اند ولی نظر به وجود جرم و این حقیقت که انسان همانند کالا مورد معامله واقع گردد استفاده از کلمه قاچاق مورد پذیرش‌تر می‌باشد و این جرم را در پوششی از کلمات مخفی نمی‌کند (موره، ۲۰۱۲: ۳۴).

قوانین فدرال ایالات متحده آمریکا برخی از قوانین قاچاق انسان را مورد نظر قرار داده مانند: برده‌داری، بردگی یا کار ناخواسته نیز گفته می‌شود. برطبق قانون فدرال کیفری قسمت ۱۸ از فصل ۷۷ و همین‌طور قانون پشتیبانی از قربانیان قاچاق و زور یا ظلم و خشونت تصویب شده در سال ۲۰۰۰ میلادی با اصلاحیه‌هایی TVPA نامیده می‌گردد که شامل قوانین و مقرراتی بوده که به جرم‌های قاچاق انسان، بردگی می‌پردازد. ماده (۳) دستورالعمل پالمو، قاچاق انسان را این‌طور توضیح می‌دهد:

بکارگیری، انتقال، جابجایی، پناه دادن یا گرفتن افراد با تهدید یا بکارگرفتن زور یا دیگر شکل‌های مجبور نمودن، اغفال، تقلب سواستفاده نمودن از زور و توان یا وضعیت ضعف و ناتوانی فرد یا اینکه از طریق پیشنهاد یا پرداخت پول یا امتیاز یا مزایا برای حصول موافقت شخصی که بر شخص دیگر نظارت دارد، همچنین برای استثمار که شامل استثمار از فحشای دیگری یا دیگر شکل‌های استثمار جنسی، کار یا خدمات ناخواسته، بردگی یا راه‌های شبیه به بردگی، مستخدمی یا دریافت و بهره‌برداری از اعضا می‌باشد. نظریه این ماده، جهت اثبات قاچاق انسان ضروری است که با متوسل شدن به ابزار ویژه‌ای اقدام مشخصی با مقصود خاصی انجام بگیرد. مقصود از جابجایی، منتقل نمودن با خود از نقطه‌ای به نقطه دیگر است و همین‌طور انتقال هم به معنی اعزام از جایی به جای دیگر بدون اینکه همراهی و همکاری با فرد منتقل شده باشد و هدف از تحویل افراد، دریافت نمودن افراد، جابجایی یا انتقال یافته در مقصد می‌باشد (موره و همکاران، ۲۰۱۶: ۲۱۸).

۴-۲- مهمترین قوانین ضدقاچاق انسان (بخصوص قاچاق جنسی) ایالات متحده در جهت پیشگیری و حمایت از قربانیان

- ۱- قانون واردات تن فروش خارجی مصوب سال ۱۸۷۵ میلادی
- ۲- قانون تعرفه سال ۱۹۳۰ میلادی و اصلاحیه سال ۲۰۱۶ میلادی به منظور مبارزه با بردگی و کار ناخواسته و بالاجبار
- ۳- قانون مهاجرت و تابعیت مصوب سال ۱۹۵۲ میلادی و اصلاحیه سال ۱۹۸۶ میلادی
- ۴- قانون مبارزه با سازمان‌ها و تشکیلات ناسالم و تبهکار مصوب سال ۱۹۷۰ میلادی
- ۵- قانون کیفری فدرال ایالات متحده

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۶- قانون پشتیبانی از قربانیان قاچاق و خشونت مصوب سال ۲۰۰۰ با اصلاحات مربوط به آینده
- ۷- قانون عدالت و انصاف برای قربانیان قاچاق انسان مصوب سال ۲۰۱۵ میلادی (JVTA)
- ۸- قانون جلوگیری از قاچاق جنسی و استحکام خانواده‌ها مصوب سال ۲۰۱۴ میلادی
- ۹- قانون متوقف نمودن قاچاقچیان جنسی آنلاین سال ۲۰۱۸ میلادی (قنبری و همکاران، ۱۴۰۱: ۸-۵).

۳-۴- پایه و مفاهیم بنیادین در جرم قاچاق انسان

با بررسی دیدگاه دستورالعمل پالمو و قانون‌های ضدقاچاق ایالات متحده، پایه و قاعده‌ای که مجریان قانون در روند بررسی قضایی به جرایم قاچاق انسان و پیرو قاچاقچیان باید مورد توجه واقع قرار دهند عبارتند از:

➤ بدون اثربودن موافقت قربانیان در انجام جرم قاچاق جنسی

در مورد قاچاق انسان می‌توان اگر قربانی در شروع به ارائه نمودن کار، خدمات، یا رفتارهای جنسی تجاری موافق باشد اجرا گردد. بطور کلی تحلیل و بررسی بر رفتار قاچاقچی و نه رفتار قربانی متمرکز می‌باشد. همچنین قاچاقچی می‌تواند بعد از تقاضا قربانی جهت کار یا مهاجرت برای فراهم نمودن معیشت، مقصود و هدف قرار دهد. برنامه‌ریزی قاچاقچی جهت اجبار مهم می‌باشد، نه اینکه موافقت قبل قربانی یا قادر بودن او در موافقت دادن حقیقی بعد از آن باشد. بنابراین، در یک پرونده قاچاق جنسی، میل یک قربانی بزرگسال برای موافقت نمودن به تجارت جنسی در ابتدا مهم نیست، در صورتیکه مجرم با متوسل شدن به اجبار یا زور و تهدید از قربانی سواستفاده جنسی نموده و او را به استمرار این کار ناگزیر می‌نماید. در باب قاچاق جنسی کودکان، موافقت قربانی هیچوقت مهم نبوده بعلمت اینکه کودکان از نظر قانونی قادر نیستند به ارتباط جنسی تجاری موافق باشند (هانسون بورگون، ۲۰۰۹: ۴۲). به همین خاطر در دستورالعمل پالمو و هم در قوانین و مقررات مخالف قاچاق ایالات متحده موافقت ابتدایی قربانی در انجام جرم قاچاق انسان و همکاری در فحشاء بدون اثر می‌باشد.

➤ نقل و انتقال قاچاقچی

در قوانین و مقررات ایالات متحده و همچنین در قوانین و مقررات بین‌المللی هیچ لزومی ندارد یک قربانی یا قاچاقچی از مرز گذر کند تا اینکه جرم قاچاق انسان بوقوع بپیوندد. قاچاق نمودن انسان، جرم استثمار یا بهره‌کشی و اجبار می‌باشد و نه جابجایی و انتقال، قاچاقچیان بگونه‌ای می‌توانند برنامه‌ریزی نمایند که قربانیان را در حدود صدها مایل از منازل خود دور نموده و یا اینکه در همان ناحیه‌هایی که متولد شده‌اند آنها را استثمار نمایند (بورگس، ۲۰۰۴: ۷۰).

➤ بخشودگی قربانیان از مجازات

طبق تعریف قاچاق انسان، دولت‌ها نایستی که قربانیان قاچاق انسان را بعلمت اعمالی خلاف قانون مانند فحشا و یا ورود خلاف قانونی که قاچاقچی آنها را مجبور به انجام نموده است و نتیجتاً اینکه بطور مستقیم قاچاق انجام داده‌اند را محاکمه، مجازات یا جریمه نمایند، دفاع از قربانیان در مقابل مسئولیت قانونی برای اقداماتی است که انتخاب آنان نبوده بلکه بوسیله قاچاقچی آنها راهنمایی گردیده‌اند، قسمت پنجم قانون تصحیح شده (TVPRA) مصوبه ۲۱ دسامبر سال ۲۰۱۸ ایالات متحده، کسانی که قربانیان قاچاق هستند را از هر محاکمه، جریمه یا مجازات بخشوده دانسته است.

۵- شکل‌های مختلف قاچاق انسان

۱-۵- از دیدگاه قوانین کیفری ایالات متحده آمریکا

براساس قانون TVPA ایالات متحده بعلاوه ۲ نوع اصلی از قاچاق که قاچاق جنسی و کار ناخواسته می‌باشد، قاچاق انسان در شکل‌های دیگر نیز نمود پیدا می‌نماید که در ادامه اشاراتی می‌شود:

۱- قاچاق جنسی

۲- قاچاق جنسی کودکان و سوء استفاده‌های مربوط با آن (بارنوسکی و ۲۰۰۹: ۲۰).

۳- کار ناخواسته (آلبريت و ۲۰۱۷: ۱۳۳).

۴- خدمتکار خانگی (والکر و همکاران، ۲۰۰۵: ۱۲۱).

۵- کار ناخواسته کودکان

۶- گرفتاری در قبال بدهکاری (سیگل، ۲۰۰۷: ۷۹).

۷- قاچاق انسان با پشتیبانی کشور

۸- بهره‌برداری غیرمجاز از کودکان نظامی (ساندلر، ۲۰۰۸: ۳۰۲). (ادواردز، ۲۰۱۰: ۸۳).

➤ قاچاق جنسی

قاچاق جنسی محدوده فعالیت‌هایی را شامل می‌شود که قاچاقچی با بکاربردن زور، اغفال، تهدید یا اجبار، فرد دیگری را وادار به تجارت جنسی و اقدام فحشا می‌نماید و یا اینکه سبب گرفتاری کودکی در تجارت جنسی و فحشا می‌گردد.

می‌توان جرم قاچاق جنسی را بوسیله حیطة کنش، روش و هدف هم استنباط نمود. جهت تعریف جرم قاچاق جنسی هر سه عنصر الزامی می‌باشد. عنصر کنش قاچاق جنسی زمانی قطعی می‌گردد که قاچاقچی فردی را جهت تجارت جنسی استخدام و یا جابجا یا پناه دهد، عرضه کند و یا بکار بگیرد (رایت، ۲۰۰۷: ۱۰۴).

عنصر روند قاچاق جنسی دربرگیرنده بکارگیری قاچاقچی از زور، اغفال، تهدید یا اجبار می‌باشد. در مورد قاچاق جنسی اجبار دربرگیرنده طیف وسیعی از راه‌های بدون خشونت می‌باشد که در توصیف کار اجباری گنجدیده می‌شود.

این راه‌ها می‌توانند دربردارنده تهدید به زور، صدمه جدی، تهدید روحی روانی، بی‌آبرویی یا رسوایی، تهدید بر علیه افراد دیگر یا انجام نفوذ توسط بدهی باشند. و نیز ممکن است قاچاق جنسی توسط فرم ویژه‌ای از بدهی غیرقانونی به فحشا پیش بروند که گویی بوسیله جابجایی، بکارگیری، یا حتی فروش آنها ایجاد شده است که استثمارگران تاکید داشته که قربانیان بایستی آن را بپردازند، پیش از اینکه آزاد گردند. در هر پیشینه قاچاق جنسی در اصل هدف یکی بوده و آن تجارت جنسی می‌باشد. قاچاق جنسی می‌تواند: در منازل فردی، سالن‌های ماساژ، هتل‌ها یا عشرت‌کده‌ها و همینطور در اینترنت و بطور آنلاین انجام شود. (والک فیلد، ۲۰۱۰: ۱۴۹).

۶- قاچاق انسان - در حقوق ایران

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

یکی از قابل توجه‌ترین مدارک قانونی در حقوق ایران که به هیچ وجه اجازه نمی‌دهد که فردی به میل و رضایت خودش به عمل یا قراردادی تسلیم شود که همراه با فقدان آزادی یا سلب حقوق او باشد، طبق مواد ۹۵۹ و ۹۶۰ قانون مدنی که براساس آنها تن دادن به قاچاق می‌تواند دستگیر شود. بعلاوه، قانون ممنوعیت خرید و فروش برده در سرزمین ایران و آزادی برده زمان ورود به کشور طبق مصوبه ۱۳۰۷/۱۱/۱۱ شمسی، از ابتدایی‌ترین قانون‌هایی است که به مخالفت با برده‌داری و خرید فروش انسان‌ها توجه نموده است. طبق این ماده، در سرزمین ایران کسی به نام برده شناخته نمی‌شود و هر برده بمحض ورود به این خاک یا آب‌های ساحل ایران آزاد می‌باشد. هر فردی که بانام برده معامله و جابجایی انجام دهد یا اینکه اقدام مالک‌وارانه دیگری در قبال انسانی داشته باشد و یا اینکه بوسیله تجارت، یا جابجایی جابجا گردد به یک تا سه سال زندان مجازات خواهد گردید. تفسیر قانونگذار ایران از عمل مالک‌وار فردی در قبال انسان روشنگر این بوده که قانونگذار در جوار ممنوعیت برده‌داری به جرم‌انگاری هر نوع عمل مالک‌وارانه در قبال انسان هم اقدام نموده است. در کتاب قرآن هم آیات زیادی روی آزادسازی برده همچون پیدایش ابتدایی این جرم رهنمون می‌نمایند بعنوان نمونه: آیه ۴ سوره مجادله، آیه ۹۲ سوره نساء، آیه ۱۳ در سوره بلد، آیه ۸۹ سوره مائده را می‌توان نام برد. اهمیت این مسئله تا جایی بوده که پروردگار یگانه با تفسیر آیه‌های ۱۱-۱۳ سوره بلد آزاد نمودن برده را مستلزم دستیابی به بهشت موعد دانسته است. توجه شریعت مقدس به این جریان به اندازه‌ای بوده که پیامبر (ص) فروش انسان آزاد را یکی از سه گناه کبیره حساب می‌نماید که پروردگار یکتا هرگز آن را نمی‌بخشد (حرعاملی، ۱۳۸۶: ۲۲). همچنین مطابق حدیثی دیگر پیامبر فرمودند: شریترین مردم کسی بوده که آنها را بفروشد (صدوق، ۱۴۰۴: ۳۵۴). همین‌طور بعضی از مجتهدین، گناه خریدن یک انسان آزاد را از لحاظ تحمل کیفر، برابر فروشنده آن می‌دانند (نوبهار، ۱۳۸۵: ۲۰۱).

وقاحت و زشت بودن این جرم تا آنجاست که مجتهدان اسلامی نیز یکی از موضوعات مکاسب محرمة موجود در رساله‌های فقهی خود را به حرمت معامله نمودن یا خرید فروش انسان آزاد تعلق داده و آن را سزاوار کیفر می‌دانند. بنابراین طبق شواهد و مدارک قرآنی و روایت شده و همین‌طور با استناد به قوانین فقهی مشخص می‌باشد که از لحاظ فقهی قاچاق انسان حرام می‌باشد و از آن دسته جرایمی بوده که شرع مقدس روی آن حساسیت خاصی دارد. از جهتی با نگاهی به مراجع تاریخی و مراجعه به زندگی امامان شیعی در برخورد با بندگان بیانگر عادی‌سازی و ساختن الگو رفتاری و نیز کوشش آنها در جهت مقصود و هدفی بزرگ یعنی آزاد نمودن بندگان می‌باشد.

۱-۶- کشور ایران - جرم‌انگاری قاچاق انسان

➤ بردگی جنسی زنان

کشور ایران در جهت همسو شدن با مبارزه جهانی در برابر بردگی جنسی زنان با پذیرش قراردادهای بین‌المللی ۱۹۰۴ و ۱۹۱۰ در طی سال‌های ۱۳۱۰ و ۱۳۱۳ شمسی، و دستورالعمل تکمیلی قرارداد ممنوعیت بردگی ۱۹۵۶ در سال ۱۳۳۷، اولین قدم‌های خود را در جرم‌انگاری قاچاق انسان با اثرپذیری از مدارک بین‌المللی برداشته است. با تصویب قانون مبارزه با قاچاق انسان در سال ۱۳۸۳ شمسی، ایران قدم بزرگی در راستای حذف خلاءهای در دسترس برداشته است. امروزه قاچاق انسان، نظریه شیوه انجام، گسترش و پراکندگی و تنوع در انجام آن، مانند یکی از جرم‌های سازمان یافته بین‌المللی مورد مطالعه قرار می‌گیرد. اما در سیستم حقوق داخلی نیز سرآغاز قاچاق انسان در حقیقت به معنی بردگی جنسی آن بازمی‌گردد، چون در این فاصله زمانی قاچاق انسان فقط بمانند جرم جنسی مورد بحث واقع شده است (بیگی، ۱۴۰۱: ۴۹).

۲-۶- ارتباط قاچاق انسان با مشکلات اقتصادی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

از قاچاق انسان، در نوشته‌های حقوقی امروزه بانام بردگی نوین هم نام می‌برند (براوو، ۲۰۰۷: ۲۰۷ و بیلز، ۲۰۰۲: ۸۰). در این بین حتی بعضی از این تجارت منحوس به «بازار جهانی زندگی انسانی» نیز یاد می‌نمایند (رواسانی، ۱۳۷۲: ۲۷۰)، که این تفسیر نشانگر قباحه این جرم در دیدگاه‌های سنتی و مدرن آن می‌باشد که درباب این مبحث با نظر به وضعیت ویژه مانند: مشکلات اقتصادی و فقر که سبب پیدایش و زیر استثمار واقع شدن بنام بردگی نوین گفته می‌شود، تا آنجایی محتویات پرونده شماره ۸۱/۶۱۸۷ باصطلاح به پرونده «قربانیان خاموش» ارائه شده در شعبه ۶۴ دادگاه عمومی شهر مشهد بیانگر این حقیقت می‌باشد که تعداد ۲۵ شخص از دختران ایرانی سن پائین که اغلب از اشخاص فقیر و تهیدست استان خراسان بودند، از طرف تعدادی از تابعین پاکستان زیر پوشش ازدواج، فریب خورده و به کشور پاکستان قاچاق و در آنجا مجبور به خودفروشی گردیده‌اند (پورقربانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۵).

بهمین خاطر در رویکرد قضایی این پرونده منظور سازمان یافتگی قاچاق انسان و رابطه آن با اوضاع اقتصادی قربانیان این جرم هم در نظر گرفته شده است. قاچاق انسان امروزه بطور روزافزونی با تیم‌های سازمان‌یافته بزهکار در ارتباط می‌باشد. از لحاظ خصوصیات ساختاری، قاچاق انسان معمولاً با جنبه‌هایی مانند: عدم تمرکز، قابلیت انعطاف، تطبیق‌پذیری، کاربرد فناوری تازه و وسعت شبکه بیان می‌شود (گائون و همکاران، ۲۰۰۶: ۳۴).

۳-۶- جرم‌انگاری قاچاق انسان در حقوق ایران

درباره جرم‌انگاری قاچاق انسان، دولت جمهوری اسلامی ایران باوجود تصویب نشدن و الحاق نشدن به کنوانسیون و دستورالعمل الحاقی آن، در پذیرش و تصویب قانون نمودن مبارزه با قاچاق انسان از طرف قانونگذار ایرانی در سال ۱۳۸۳، از این دستورالعمل با کمی تفاوت برگرفته شده است. بررسی و تحقیق روند تصویب این قانون نمایانگر اینست که اگرچه قانونگذار علاوه بر نفوذ از تعلیمات فقهی، با بحساب آوردن تغییرات ادراکی قاچاق انسان در حقوق کیفری بین‌الملل همراستا با مدارک و شواهد سازمان ملل بخصوص دستورالعمل اولیه الحاقی به کنوانسیون پالمو، دقت به جرم‌انگاری این جرم نموده است، اما چیزی که از گفتگوی سیاست کیفری قانون مبارزه با قاچاق انسان بنحوی تعیین شده در طی ۸ ماده و ۹ تبصره آن را می‌توان دریافت نمود بدین ترتیب که در مطابقت با ارزیابی‌های شرعی، جرم‌های جنسی مرتکب شده از طرف همه عاملین قاچاق در جریان قاچاق مانند: آسان نمودن فساد، فحشا، قوادی، روسپی‌گری و کلاً برقرار نمودن هر نوع رابطه غیرشرعی خارج از عقد زوجیت به تفسیر قسمت اول ماده ۳ این قانون، جرم بیان شده است (ذاقلی، ۱۳۸۸: ۱۰۱-۹۱).

۷- نتیجه‌گیری

همانند دیگر فعالیت‌های مجرمانه قاچاق انسان، هم شکل مدرن‌تر پیدا نموده و مجرمان جهت دستیابی به منفعت با تجارت انسان‌ها از هر وسیله‌ای مساعدت می‌طلبند. منفعت بسیار این فعالیت سبب وارد شدن گروه‌های مجرمانه به این زمینه گردیده است. بهمین خاطر مبارزه با این فعالیت‌های مجرمانه خیلی مشکل‌تر گردیده است. فقط یک کشور امکان موفقیت در جهت مبارزه با این جرم را ندارد، دولت‌های مختلف در این مورد باید باهم همکاری نمایند. به‌همین دلیل امروزه قوانین کیفری جدیدتری در مدارک جهانی تصویب می‌گردد، که شاهد قراردادهایی میان کشورهای مختلف در مورد این مسئله هستیم. قربانیان قاچاق انسان معمولاً اشخاصی فریب خورده بوده که اطلاعی از آینده ندارند و نیازمند پشتیبانی می‌باشند به‌این خاطر

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

جهت حمایت از آنها چاره‌اندیشی‌هایی صورت گرفته است. حمایت از قربانیان در برابر قاچاقچیان، مانند بخشودگی قربانیان از مقررات مجازات مختلف، گذر از مرز و یا کار در کشور بیگانه، ارائه خدمات پزشکی، روحی، مادی، دادن تسهیلات ویژه مانند دادن مجوز اقامت در مدت معین در کشور مقصد و یا حمایت مالی جهت برگشت به کشور مبدأ می‌باشد. در کنار قوانین مذکور، وضع قوانین کیفری سخت‌تر در حیطه قاچاق انسان در کشورهای مختلف مشاهده می‌گردد. در بعضی کشورها همچون کلمبیا مجازاتی دشوار حدود ۱۰-۱۵ سال زندان با جریمه نقدی مقرر گردیده است.

در این تحقیق نگاهی به جرم‌انگاری کلی قوانین کیفری در زمینه قاچاق انسان و همچنین در ایالات متحده آمریکا و ایران داشته است با تصویب نمودن قانون مبارزه با قاچاق انسان ایران هم در فهرست کشورهای حامی مبارزه با قاچاق انسان قرار گرفته است. با وجود اینکه این قانون، کمبودهایی را در این حیطه برطرف نموده است، اما هنوز هم در موارد بسیاری، قانون ذکر شده دارای ایراداتی است که لازم می‌باشد جهت بررسی و اصلاح و ویرایش آنها اقدام نمود.

در نسخه قانون جرم‌انگاری قاچاق انسان، سایر کارهای غیر کیفری که قادر است جهت مبارزه با قاچاق انسان تاثیر داشته همچون اعمالی که جهت جلوگیری و کارهای حمایتی از قربانی قاچاق ذکر می‌شود. درحالی‌که عدم الحاق ایران به دستورالعمل است، اما توجه به آن خالی از ایراد نبوده است، اما به علت نبود الگویی مشخص و نیز بعلا اینکه گردآورندگان قانون مزبور، دستورالعمل الحاقی را نمونه خود قرار داده بهترین راه‌حل، توسل به این سند می‌باشد. اگر قانونگذار صراحتاً این ابهامات را برطرف نماید از هر اختلاف نظری جلوگیری می‌شود.

قانونگذار بایستی میان قاچاق سازمان‌یافته از غیرسازمان‌یافته دقت بیشتری نماید، که فقط به نبود رضایت‌مندی قربانی در حالت قاچاق سازمان‌یافته توجه نموده است. که جهت نشانگر بودن خطرناکی قاچاق سازمان‌یافته ضروری بوده، اما کافی نمی‌باشد و مناسب‌تر بوده که در جوار دقت به این مسئله، مجازات و کیفر قاچاق سازمان‌یافته بخصوص قاچاق زنان در مقایسه با قاچاق غیرسازمان‌یافته دشوارتر باشد. اشکالاتی نیز در قانون دیده می‌شود که نیاز به اصلاح دارد. برای نمونه دادگاه، یکی از ملاک‌های تعیین مجازات را جزای نقدی در نظر می‌گیرد، که در موضوع قاچاق انسان برای تعیین مجازات، ملاک صحیحی نبوده و بهتر بود مورد دیگری را در مجازات مدنظر قرار دهد. قانونگذار در زمان قانونگذاری، بایستی کاملاً دقت مناسب و کافی را داشته تا موارد استثناء هم به هیچ وجه از دایره دید پنهان نماند بهمین خاطر، اصلاح قانون مذکور هنوز برای رفع اشکالات بیشتر، ضروری می‌باشد.

مراجع

۱. اشتری، بهناز، قاچاق زنان: بردگی معاصر، انتشارات اندیشه برتر، ۱۳۸۰.
۲. السان، مصطفی، «قاچاق زنان و کودکان برای بهره‌کشی جنسی (از منع جهانی تا حمایت از بزه‌دیدگان)»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ش ۱۶، ۱۳۸۴.
۳. پورقربانی، محمدرضا، و پوراابراهیم، احمد، «پیامدها، تدابیر و سیاست جنایی داخلی و بین‌المللی در قبال پدیده قاچاق انسان»، فصلنامه قضاوت، دوره ۱۴، ش ۷۹ (۱۳۹۳)، ص ۸۵.
۴. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، ج ۹، تهران، گنج دانش، ۱۳۷۷.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۵. بیگی، جمال، جرم قاچاق انسان، انقباض و انبساط مفهومی با تاکید بر نظام بین‌المللی حقوق بشر. مطالعات حقوق تطبیقی معاصر، سال ۱۳، دوره ۱۰، شماره ۲۶، ص ۶۵-۳۹، ۱۴۰۱.
۶. حرعاملی، محمدبن حسن، و مسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه. ج ۱۶، (تهران: کتابچی، چ ۱۰، ۱۳۸۶)، ص ۲۲.
۷. ذاقلی، عباس. سیاست جنایی ایران در قبال قاچاق انسان در پرتو اسناد بین‌المللی، رساله دکتری تخصصی حقوق کیفری و جرم‌شناسی، مدرسه عالی شهید مطهری (۱۳۸۸).
۸. رواسانی، شاپور، «گزارشی تکان‌دهنده از بازارهای جهانی تجارت کودکان، زنان و...»، کیهان (۱۳۷۲)، ص ۲۷۰.
۹. زمانی، سیدقاسم، بررسی تطبیقی جرم‌انگاری قاچاق انسان در حقوق بین‌الملل و قوانین ایران، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۶۶، صص ۲۹-۵۶، ۱۴۰۱.
۱۰. سلیمی، صادق، «قاچاق اشخاص به‌عنوان یک جنایت سازمان‌یافته فراملی»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ش ۶۴، ۱۳۸۳.
۱۱. سلیمی، صادق، قاچاق انسان و مبارزه با آن در حقوق کیفری ایران»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ش ۲۶، ۱۳۸۶.
۱۲. شمس‌ناتری، محمد ابراهیم، سیاست کیفری ایران در قبال جرائم سازمان‌یافته با رویکردی به حقوق جزای بین‌الملل، رساله دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۰.
۱۳. صدوق، محمدبن علی، من لا یحضره الفقیه، ج ۱، (قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چ ۱، ۱۴۰۴ ق)، ص ۳۵۴.
۱۴. عمید، حسین، فرهنگ فارسی عمید، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۲.
۱۵. قنبری و همکاران، بررسی تطبیقی قاچاق انسان به منظور فحشا از منظر قوانین کیفری ایالات متحده آمریکا و اسناد بین‌المللی، ماهنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال پنجم، شماره اول، صص ۸-۵، ۱۴۰۱.
۱۶. کولایی، الهه، «عوامل و انگیزه‌های قاچاق انسان (با تأکید بر آسیای مرکزی)»، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، دوره ۳۷، ش ۴، ۱۳۸۶.
۱۷. معظمی، «شهلا»، جرائم سازمان‌یافته»، مجله علوم جنایی، ش ۱، ۱۳۸۶.
۱۸. موثقی، سید احمد و اسفندیاری، گلپر، «قاچاق انسان، بردگی در عصر جدید»، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، دوره ۳۸، ش ۳، ۱۳۸۷.
۱۹. نوبهار، رحیم، قاچاق زنان برای روسپیگری از منظر آموزه‌های اسلامی با نگاه به مقررات بین‌المللی و حقوق ایران. فصلنامه مدرس انسانی، دوره ۱۰، ش ۳ (۱۳۸۵)، ص ۲۰۱.
۲۰. Albright, E., & D'Adamo, K. (2017). Decreasing Human Trafficking- through Sex Work Decriminalization. *AMA Journal of Ethics*, 19(1), 122-126.
21. Anastario, Michael, Shehab, Nadine, Lawry, Lynn, "Increased gender-based violence among women internally displaced in Mississippi 2 years postHurricane Katrina", *Disaster Med Public Health Prep*. 2009 Mar, Vol. 3(1), 2009.
۲۲. Bales, Kevin, "The Social Psychology of Modern Slavery", *Scientific American*, Vol. 286, No. 4, (2002).

23. Barnowski R. Sex offender sentencing in Washington State: has community notification reduced recidivism? Available at: <http://www.wsipp.wa.gov/rptfiles/05-12-1202.pdf>. Accessed December 3, 2009
24. Bowersox, Zack, "Does Human Trafficking Extend Conflict Duration?" *Journal of Human Trafficking*, Vol 5, Issue 4, 2019, p. 1.
25. Bradbrook, Adrian & Gardam, Judith, "Within a Human Rights Framework", *Human Rights Quarterly*, Vol. ۲۸(۲), ۲۰۰۶.
26. Bravo, Karen E, "Exploring the Analogy Between Trans- Atlantic Slave Trade", *Boston University International Law Journal*, Vol. 2, No. 25, (2007).
27. Burgess, A. W. ed., *Rape and Sexual Assault II* (New York: Garland, 2004); M. P. Koss, C. A. Gidycz, and N. Wisniewski, "The Scope of Rape: Incidence and Prevalence of Sexual Aggression and Victimization in a National Sample of Higher Education Students," *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 55 (2003): 70-162.
۲۸. Desai, Bharat H. and Mandalb, Moumita, "Role of Climate Change in Exacerbating Sexual and GenderBased Violence against Women: A New Challenge for International Law", *Environmental Policy and Law*, Vol.51, 2021.
29. Edwards, W., & Hensley, C. (2010). Contextualizing sex offender management legislation and policy: Evaluating the problem of latent consequences in community notification laws. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45(1), 83–101.
۳۰. Esmailnasab, Hossein and Sheikhzadeh, Ehsan, *Iran's Human Rights Challenges in Ahmad Shahid's Reports (with Emphasis on Women)*, National Conference on Iran and International Legal Challenges, Maragheh, ۲۰۱۴. (In Persian).
۳۱. Fraser, Erika Viswanath Kalpana and MacLean Laura, "Violence against Women and Girls, Infrastructure and Cities, Briefing Paper, ordered by Infrastructure and Cities for Economic Development (ICED), 2017.
32. GACC (Global Alliance for Clean Cookstoves) (2016). "Gender-Based Violence in Humanitarian Settings: Cookstoves and Fuels", A systematic review of the evidence base. Available at: <http://cleancookstoves.org/resources/478.html>.
۳۲. Gaon, Igor Davor & Forbord, Nancy, *For Sale: Women & Children*, (Trafford Publishing, 2006) , P. 34.
34. Hanson RK, Morton-Bourgon KE. The characteristics of persistent sexual offenders: a meta-analysis of recidivism studies. Available at: http://ps-sp.gc.ca/res/cor/rep/_fl/crp2007-01-en.pdf. Accessed December 3, ۲۰۰۹ [PubMed].
۳۵. HRC (Human Rights Council) (۲۰۱۹). "Summary of the panel discussion on women's rights and climate change: climate action, good practices and lessons Learned-Report of the, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 42th, ۲۰۱۹/۰۷/۲۴, A/HRC/۴۲/۲۶.
36. Ismail Nasab, Hossein, *Collection of the most important practical documents of international law*, Tehran, Jangal, 2014. (In Persian).
37. Jalali, Mahmoud, *Women's Human Rights in International Law and the Situation in Iran*, Faculty of Law and Political Science, 2004, 66. (In Persian).
38. [Persian text]
39. Kidman R, "Child marriage and intimate partner violence: a comparative study of 34 countries", *Int J Epidemiol*, 46(2), 2016.
۴۰. Listo, Romy Elisabeth, "Energy for empowerment: The role of energy in women's organising and South of Community Development, A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy at The University of

Africa”, Bachelor of Empowerment in urban and peri-urban International Studies (Hons I), Graduate Certificate Queensland in 2020, School of Social Science, ۲۰۲۰.

۴۱. Billings, Jennifer, Hanmer, Lucia, Parsons, Jennifer & Klugman, Jeni, “Child Marriage: A Critical Barrier to Girls’ Schooling and Gender Equality in Education”, *The Review of Faith & International Affairs*, Vol.13, Issue 3, 2015.
42. Mehrpour, Hossein, *Women's Rights from the Perspective of Domestic Law; Jurisprudential Principles and International Standards*, Tehran, Ettelaat, 2000. (In Persian).
43. Mercy Corps (2010), ‘In Congo, saving trees and lives’, 23 April 2010. <http://www.mercycorps.org/articles/drcongo/congosaving-trees-and-lives>.
44. Moore KF. Report to the Ohio Criminal Sentencing Commission: sex offenders. Available, At: <http://www.ocjs.state.oh.us/Research/Sex%20Offender%20Report%20pdf.pdf>. Accessed December 3, 2012.
۴۵. Moore, K. E., Stuewig, J. B., & Tangney, J. P. (2016). The Effect of Stigma on Criminal Offenders’ Functioning: A Longitudinal Mediation Model. *Deviant Behavior*, 37(2), 196–218.
۴۶. Naserzadeh, Houshang, ۱۹۹۳, *Declarations of Human Rights*, Tehran, Majd, Second Edition, ۱۹۹۳. (In Persian).
۴۷. NIC (National InquiryCanada) (2021). “Reclaiming Power and Place: National Inquiry into Missing and Murdered Indigenous Women and Girls”, Executive Summary of the Final Report, CP32-163/2-3-2۰۱۹E-PDF, ISBN: 978-0-660-30951-4.
۴۸. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Nov. 15, 2000, S. TREATY DOC NO. 108-16 (2004), 2237 U.N.T.S. 319 [hereinafter *Trafficking Protocol*].
49. Sandler J, Freeman NJ, Socia KM. Does a watched pot boil? A timeseries analysis of New York State’s sex offender registration and notification Law. *Psychol Public Policy Law* 2008; ۱۴(۴):۲۸۴–۳۰۲ [Google Scholar]
50. Shelley, Louis, “Human Trafficking as a Form of Transnational Crime”. In Lee, Maggy (Ed.), *Human Trafficking*, Willan Publishing, Portland, 2007, pp. 116-117.
51. Siegel et al., "Resistance to Sexual Assault: Who Resists and What Happens?" *American Journal of Public Health* 79, No.1 (January 2007). This study did not take into account victims who were injured to the point of incapacitation or death.
52. UNDESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs) (2018). “Policy Brief 12: A Global SDG 7: Energy and Gender”, Affordable and clean energy, Accelerating SDG7 achievement policy briefs in support of the first SDG7 review at the un high-level political forum 2018. Published by the United Nations.
۵۳. UN (United Nations) (۲۰۲۱). “Secretary-General’s remarks to the Security Council on addressing climate-related security risks to international peace and security through mitigation and resilience building”, available at: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2021-02-23/secretarygenerals-remarks-the-security-council-addressing-climate-related-security-risks-international-peace-and-security-through-mitigation-and-resilience-building> (accessed on 1 May 2021).
54. Wakefield H. The vilification of sex offenders: do laws targeting sex offenders increase recidivism and sexual violence? *J Sex Offender Civil Commitment Sci Law* 2010; 1:141–1۴۹.
55. Walker, J. T., Maddan, S., Vasquez, B. E., VanHouten, A. C., & Ervin-McLarty, G. (2005). The influence of sex offender registration and notification laws in the United States. Retrieved 12/15/05, from www.acic.org.

56. WHO, IEA, GACC, UNDP and WB (2018). "Policy Brief #2: Achieving Universal Access to Clean and Modern Cooking Fuels and Technologies", UN High Level Political Forum on Sustainable Development, please visit: <https://sustainabledevelopment>.
57. WRC (Women's Refugee Commission) (2006), "Finding Trees in the Desert: Firewood collection and alternatives in Darfur", March 2006, available at: <https://www.refworld.org/docid/48aa82ec0.html>.
58. WRC (Women's Refugee Commission) (2014). "Leading the international effort to ensure that refugees have safe access to fuel and energy", Safe Access to Fuel and Energy. Available at: <https://www.womensrefugeecommission.org/images/zdocs/SAFE-Fuel-andEnergy-Fact-Sheet.pdf>.
۵۹. Wright, R. G. (۲۰۰۷). Sex offender registration and notification: Public attention, political emphasis, and fear. *Criminology and Public Policy*, ۳(۱), ۹۷-۱۰۴.